

Назаренко П. Г.,
Смолярова М.Л.

Національний університет «Запорізька політехніка»

[DOI: 10.24412/2520-6990-2023-14173-83-85](https://doi.org/10.24412/2520-6990-2023-14173-83-85)

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ПРАЦІВНИКІВ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ

Nazarenko P. G.
Smoliarova M.L.

National University «Zaporizhzhia Polytechnic»

REGULATORY AND LEGAL PROVISION OF SOCIAL PROTECTION OF EMPLOYEES OF LAW ENFORCEMENT BODIES

Анотація.

У статті проведено аналіз наукових досліджень для розкриття змісту соціального захисту працівників правоохоронних органів. Окреслено, що соціальний захист працівників правоохоронних органів є одним з видів соціального захисту населення, який має певну специфіку, що зумовлена правовим статусом суб'єкта соціального захисту. Акцентовано увагу на те, що соціальний захист завжди буде одним із напрямів соціальної політики держави, що припускає як встановлення певних гарантій у сфері соціального захисту, так й передбачає фінансування для їх реалізації. На цій основі вироблено ряд наукових висновків і пропозицій щодо нормативно-правового забезпечення соціального захисту працівників правоохоронних органів.

Abstract.

The article analyzes scientific research to reveal the content of social protection for law enforcement officers. It is outlined that the social protection of law enforcement officers is one of the types of social protection of the population, which has a certain specificity due to the legal status of the subject of social protection. Attention is focused on the fact that social protection will always be one of the directions of the state's social policy, which implies both the establishment of certain guarantees in the field of social protection and funding for their implementation. On this basis, a number of scientific conclusions and proposals have been made regarding the regulatory and legal provision of social protection for law enforcement officers.

Ключові слова: соціальний захист, соціальна держава, соціальна політика, соціальна стратегія.

Keywords: social protection, social state, social policy, social strategy.

Соціальний захист працівників правоохоронних органів є об'єктом соціальної політики держави. У процесі реалізації працівниками правоохоронних органів права на соціальний захист проявляється відповідна модель соціальної держави. Працівники правоохоронних органів належать до такої категорії суб'єктів трудового права, які з огляду на виконання ними специфічної трудової функції та професійної діяльності постійно перебувають у зоні підвищеного ризику й безпеки. Тобто, соціальний захист працівників правоохоронних органів є одним з видів соціального захисту населення, який має певну специфіку, що зумовлена правовим статусом суб'єкта соціального захисту. Звісно, що від рівня соціального захисту працівників правоохоронних органів залежить результативність діяльності правоохоронних органів загалом. Тому соціальний захист працівників правоохоронних органів потребує особливої уваги, адже йдеться про вагомий чинник мотивування таких працівників для сумлінного виконання ними своєї трудової функції.

Мета статті полягає в тому, щоб на основі наукових поглядів розкрити зміст соціального захисту працівників правоохоронних органів, окреслити проблеми у правовому регулюванні їх соціального захисту та сформулювати висновки, що

можуть бути підставою для подальшої поглибленої розробки теорії соціального захисту.

Насамперед необхідно з'ясувати зміст поняття «соціальний захист» для того, щоб розуміти механізм реалізації права на соціальний захист працівниками правоохоронних органів. Поняття «права соціального захисту» має певні специфічні риси які властиві кожній науковій категорії. У юридичній літературі робляться наукові спроби узагальнити різні тлумачення поняття «права соціального захисту», але кожний дослідник пропонує своє власне розуміння цього поняття. Більшість науковців термін «права соціального захисту» розглядають в єдності з економічної, правової та політичної діяльності держави. У багатьох наукових дослідженнях звертається увага на важливість політичної та економічної складової поняття соціального захисту. Під соціальним захистом науковці розуміють напрям державної політики, який передбачає матеріальне забезпечення у разі виникнення соціального ризику для окремих категорій громадян за кошти Державного бюджету. Соціально-економічні заходи із соціального захисту, крім матеріального забезпечення та обслуговування, передбачають компенсаційні виплати, відшкодування, поновлення прав та інші соціальні гарантії, які можуть визначатися нормами не тільки права соціального забезпе-

чення, а й інших галузей права – трудового, цивільного, адміністративного, фінансового та інших [1, с. 17]. Соціальний захист завжди буде одним із напрямів соціальної політики держави, що припускає як встановлення певних гарантій у сфері соціального захисту, так й передбачає фінансування для їх реалізації. Тобто, науковці розглядаючи поняття «соціальний захист» також пов'язують його з системою гарантій, встановлених національним законодавством. Так, С. Сіденко під соціальним захистом розуміє сукупність законодавчо закріплених економічних, правових і соціальних гарантій, які надає суспільство кожному своєму члену в разі безробіття, втрати або різкого скорочення доходів, хвороби, народження дитини, виробничої травми, інвалідності, старості тощо [2, с. 37]. Ми вважаємо, що це звужує зміст досліджуваного поняття.

Крім того, соціальний захист розглядається як діяльність держави стосовно особи, яка потребує соціального захисту та реалізацію конституційних гарантій такого захисту [3, с. 28]. На нашу думку, зміст поняття «соціальний захист» у науковій літературі є досить дискусійним і неоднозначним.

Згідно зі статтею 2 Закону України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів» до правоохоронних органів відносяться органи прокуратури, Національної поліції, служби безпеки, Військової служби правопорядку у Збройних Силах України, Національне антикорупційне бюро України, органи охорони державного кордону, Бюро економічної безпеки України, органи й установи виконання покарань, слідчі ізолятори, органи державного фінансового контролю, рибоохорони, державної лісової охорони, інші органи, які здійснюють правозастосовні або правоохоронні функції [4]. На жаль, цей закон не містить в собі норми, щодо заходів соціального захисту працівників правоохоронних органів, а тільки передбачає норми щодо спеціальних заходів забезпечення їх безпеки.

Питанням соціального захисту працівників правоохоронних органів приділено достатньо уваги науковцями, але у більшості наукових праць досліджуються проблемні питання соціального захисту працівників поліції. Так, П. Коломоєць у своїй науковій праці вказує, що в рамках проведення реформи правоохоронних органів необхідно вдосконалити національне законодавство у сфері соціального захисту працівників поліції, зокрема стосовно соціальних гарантій та соціальних виплат. Крім того, він пропонує певні заходи, спрямовані на зміцнення гарантій у сфері соціального захисту поліцейських: 1) запровадження цільових довгострокових гарантій (навчання, страхування тощо); 2) чітке визначення типу соціальної послуги, яка матиме «характер бонусу» у зв'язку зі специфікою служби (першочергове забезпечення житлом, проїзд на роботу тощо); 3) визначення виду та розміру гарантованої соціальної допомоги, яка є важливою та потрібною для правоохоронців (компенсація за найму житла тощо); 4) дослідження та з'ясування необхідності інших видів соціального забезпечення [5, с. 45–46].

Н. Вапнярчук розглядаючи проблемні питання щодо нормативно-правового забезпечення соціального захисту працівників національної поліції України звертає увагу на те, що законодавство у сфері надання соціального захисту співробітникам Національної поліції України постійно розвивається та вдосконалюється. Водночас значна їх кількість не завжди свідчить про забезпечення цілісного й комплексного соціального захисту даної категорії осіб. Крім того, авторка вказує на несистемність норм, які визначають конкретні види соціального забезпечення працівників Національної поліції України [6, с. 137].

У юридичній літературі приділена увага також проблемним питанням у сфері соціальному захисту працівників органів прокуратури. Так, Є. Омеляненко визначає, що поточний стан правового регулювання соціального захисту працівників прокуратури України доцільно вдосконалити в межах трьох напрямів: 1) стратегічно-концептуального напрямку (розроблення і затвердження стратегії забезпечення соціального захисту працівників органів прокуратури до 2023 року); 2) напрямку європеїзації законів України шляхом розроблення і прийняття проекту Закону України «Про вдосконалення правового регулювання соціального захисту працівників органів прокуратури» (забезпечення юридичної визначеності всіх елементів заробітної плати прокурора, розміру окладу прокурора окружної прокуратури на поточний рік, а також матеріально-побутові форми соціального захисту; закріплення заборони розмиття змісту поняття прожиткового мінімуму працездатних осіб з метою зменшення розміру посадового окладу прокурорів, скасування обмеження розміру пенсій прокурора подібно до скасування обмеження щомісячного довічного грошового утримання судді); 3) напрямку внесення змін до підзаконних актів у частині комплексного упорядкування правових відносин з приводу матеріального забезпечення прокурорів [7, с. 20–21]. Ми погоджуємося з думкою авторки з приводу необхідності вдосконалення законодавства у сфері соціального захисту працівників органів прокуратури, це допоможе, на нашу думку, усунути чинні проблеми щодо його застосування.

Отже, нормативно-правове забезпечення соціального захисту працівників правоохоронних органів здійснюється за нормами законодавства про працю України, адміністративного та соціального законодавства. Завдання держави у сфері соціального захисту працівників правоохоронних органів полягає в тому, щоб створити їм гідні умови праці, стимулювати їх до сумлінної праці та за допомогою різноманітних державних заходів підняти престиж їх професії.

Список літератури

1. Право соціального захисту [Електронний ресурс] : Практикум / М. Л. Смолярова. Електрон. дані. Запоріжжя: ЗНТУ, 2017. 1 електрон. опт. диск (DVD-ROM); 12 см. Назва з тит. екрана.

2. Сіденко С. В. Глобалізація економіки: соціальні наслідки і проблеми. Вісник Академії праці і

соціальних відносин Федерації профспілок України. 2004. №1 (25). С. 32–38.

3. Марусевич Д.О. Адміністративно-правове регулювання соціального захисту поліцейських : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Національний університет внутрішніх справ., К. 2021. 236 с.

4. Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів: Закон України від 23.12.1993 року № 3781-ХП / Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України. 1994. № 11. Ст. 50.

5. Коломоєць П. Шляхи удосконалення правового регулювання гарантій реалізації трудових прав

поліцейських. Науковий вісник публічного та приватного права. 2016. Вип. 2. Ч. 3. С. 44-49.

6. Вапнярчук Н.М. Нормативно-правове забезпечення соціального захисту працівників національної поліції України: сьогодення. Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство» № 6. 2022. С.135-139.

7. Омеляненко Є.П. Форми соціального захисту працівників органів прокуратури України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.05 / Київський національний університет імені Тараса Шевченка., К. 2023. 243 с.